

DE ANTHOLOGIA GRAECA OVER TONEELLITERATUUR EEN SELECTIE IN VERTALING

Dichters over dichters: zo zou een hele reeks minder bekende epigrammen uit de *Anthologia Graeca* kunnen worden omschreven¹. Van die literaire epigrammen zijn er meer dan vijftig gewijd aan Homeros, Anakreon en Sapfo, en dat aantal zegt veel over de literaire canonvorming of de bevestiging ervan. Ook dichters als Hesiodos, Archilochos, Hipponax en Alkman zijn goed vertegenwoordigd. En voor onze kennis van dichtersessen als Erinna, Anyte, Nossis en Moiro is de *Anthologia Graeca* een onmisbare bron, waarin zowel verzen van als epigrammen over deze vrouwen worden bewaard.

Vijfentwintig epigrammen handelen over auteurs van tragedies en komedies. De meeste daarvan bevinden zich in het zevende boek, dat grotendeels een verzameling is van grafschriften zonder dat er evenwel sprake kan zijn van echte epitafen. Die zogenaamde grafepigrammen werden meestal geschreven tot vermaak en lering, en bevatten op die manier soms minder bekende, maar misschien ook minder betrouwbare informatie over het ontstaan van de tragedie of over de respectieve auteurs.

Met onderstaande selectie willen wij de aandacht trekken op dit onderwerp binnen de *Anthologia Graeca*. De brontekst is deze van Paton.² Wij hebben bij de vertaling het on-Nederlandse distichon laten varen en gekozen voor het vrije vers met zijn eigen dynamiek en ritmiek.

1. Arion

Met de voorgeschiedenis van de tragedie blijft de naam verbonden van Arion van Methymna op Lesbos (ca. 600 v.C.). Herodotos omschrijft hem in *Historiën* I.23 als volgt: “Hij was de beroemdste citerzanger van zijn tijd en de eerste van wie wij weten, dat hij in Korinthe dithyramben heeft gedicht en uitgevoerd en

¹ Andere reeksen met vertalingen van literaire epigrammen uit de *Anthologia Graeca* verschenen onlangs in *Poëziekrant* (*Anthologia Graeca. Grafschriften voor dichters*. In *Poëziekrant* 29 (2005) 5, p.28-31) en *De Brakke Hond* (*De onsterfelijke dichter. Twee epigrammen uit de Anthologia Graeca [7.80 en 7.713]*. In *De Brakke Hond* 89 (december 2005), p. 103-105), of zullen binnenkort verschijnen in *Hermeneus* en *Kleio*.

² *The Greek Anthology* (I-V) with an English translation by W.R. Paton, The Loeb Classical Library, Cambridge/Londen, 1995-2000. Voor een algemene inleiding op de *Anthologia Graeca* en voor summier annotaties bij de respectieve epigrammen verwijzen we naar *Anthologia Graeca* (I-IV), Griechisch-Deutsch ed. Hermann Beckby, Tusculum-Bücherei, München, 1957-1958. Een verhelderende studie van de literaire epigrammen van Dioskorides biedt: Maria Beatrice di Castri, *Tra sfoggio erudito e fantasia decrittiva: un profilo letterario di Dioscoride epigrammatista in Atene e Roma* 40 (1995) 4, p. 173-196.

aldus genoemd.³ Dat gebeurde aan het hof van de tiran Periandros, waar hij terugkeerde na een verblijf in Groot-Griekenland. Op die terugreis werd hij door de matrozen, die op zijn geld aasden, gedwongen in zee te springen waar hij door een dolfijn werd gered (Herodotos I.23-24). Van Bianor, een epigrammendichter uit Bithynië in de eerste helft van de 1ste eeuw v.C., zijn twee epigrammen over Arion bewaard. In 9.308 vertelt hij het wonderverhaal en eindigt met de vraag (v.5b-6): *zijn de vissen in de zee dan rechtvaardiger dan mensen?* Het andere Arion-epigram herinnert aan een beeld dat Periandros voor de zanger liet oprichten. De pointe ervan is een, ook in stilistisch opzicht, sterkere variant op die van 9.308.

Ἔστησεν Περιάνδρος Ἀρίονος εἰκόνα ταύτην,
καὶ τὸν ἀπολλυμένῳ σύνδρομα νηξάμενον
εἰνάλιον δελφίνα· λέγει δ' ἐπ' Ἀρίονι μῦθος·
Κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα. [16.276]

*Periandros richtte dit standbeeld op
voor Arion en de dolfijn
die met hem meezwom in de zee
toen hij dreigde om te komen.*

*Het verhaal van Arion leert ons:
door mensen worden we gedood
door vissen worden we gered.*

2. Thespis

Op naam van Dioskorides (Alexandrië, tweede helft van de 3de eeuw v.C.) staan 41 epigrammen, waaronder een reeks literaire gedichten over toneelauteurs. Alexandrijnse kringen waren erg geïnteresseerd in de oorsprong en de evolutie van het Griekse toneel. Twee epigrammen uit het zevende boek van de *Anthologia Graeca* (410 en 411) vormen a.h.w. een tweeluikje over de genese en de groei van het Attische drama. De epigrammen zijn complementair en vormen Dioskorides' bijdrage tot een van de grote vragen van de literatuurgeschiedenis.

Het eerste is gewijd aan Thespis, bij wie er volgens de traditie voor het eerst sprake is van toneel, ook al wordt hij door Aristoteles in zijn *Ars Poetica* niet vermeld. Thespis' *akmè* situeert zich rond 534-532 v.C. In de lijn van de traditie zag het *Marmor Parium* Thespis als het begin van het toneel tout court, nog

³ Herodotos, *Historiën* (vert. Onno Damsté), De Haan, Bussum, 1968.

vóór de verdere evolutie in afzonderlijke genres. Dioskorides lijkt deze lijn aan te houden. Hij wil zelfs Thespis nog méér verdiensten toekennen. Want naast de bekende etymologische verklaring van tragedie waarbij in de wedstrijd een bok als prijs werd gegeven, schrijft Dioskorides ook de invoering van vijgen als prijs toe aan Thespis, daar waar het in het *Marmor Parium* op naam staat van de komedieschrijver Sousarion. Het laatste dubbelvers van het epigram is een regelrechte aanval op diegenen die, in het spoor van Aristoteles, Thespis de titel van uitvinder van het genre hadden afgenomen.

Θέσπις ὄδε, τραγικὴν ὅς ἀνέπλασε πρῶτος αἰοιδὴν
 κωμῆταις νεαρὰς καινοτομῶν χάριτας,
 Βάκχος ὅτε τριετὴ κατάγοι χορόν, ᾧ τράγος ἄθλων
 χωτικὸς ἦν σύκων ἄρριχος ἄθλον ἔτι.
 οἱ δὲ μεταπλάσσουσι νέοι τάδε, μυρίος αἰὼν
 πολλὰ προσευρήσει χᾶτερα· τὰμὰ δ' ἐμά. [7.410]

*Hier rust ik, Thespis,
 schepper van het tragisch lied,
 uitvinder van nieuwe genoegens
 voor mijn stadsgenoten.
 Bakchos leidde een driejaarlijks koor.
 Prijs voor de winnaar was toen nog
 een bok en een mandje Attische vijgen.*

*Jongeren geven daar nu nieuwe vormen aan.
 Tal van generaties zullen nog
 tal van nieuwe dingen bedenken.
 Maar wat van mij is, blijft van mij.*

3. Aischylos

Een tweede epigram van Dioskorides ziet in de komst van Aischylos als het ware de literaire doop van de tragedie. De landelijke koren en Dionysische rituelen krijgen een verheven inhoud in een schitterende stijl en er komen ook scenische vernieuwingen. Dioskorides' benadering van Aischylos doet denken aan wat Aristofanes over de tragicus schrijft in *De kikkers*. Zo benadrukt het epigram Aischylos' voorkeur voor helden en hoogontwikkelde personages, zoals dat ook gebeurt in *De kikkers* 1058 e.v., waar Aischylos tegenover Euripides staat.⁴ Het is verleidelijk te veronderstellen dat Dioskorides om die reden

⁴ “Nee, domoor, maar het is nodig / de taal te verheffen naar mate men spreekt / van hoogverheven ideeën. / En trouwens, 't is denkbaar dat halfgoden ook / veel grotere woorden gebruiken. / Want ook hun kleren zijn veel meer waard / en deftiger dan de onze. / Wat ik tot

vermoedelijk geen epigram over Euripides heeft gemaakt. Het beeld van de bergstroom uit v.4 herinnert aan Aristofanes' *Cavalerie* v.526 e.v.⁵

Θέσπιδος εὔρεμα τοῦτο· τὰ δ' ἀγροῖωτιν ἀν' ὕλαν
παίγνια καὶ κώμους τούσδε, τελειότερους
Αἰσχύλος ἐξύψωσεν, ὁ μὴ σμιλευτὰ χαράξας
γράμματα, χειμάρρῳ δ' οἶα καταρδόμενα,
καὶ τὰ κατὰ σκηνὴν μετεκαίνισεν. ὦ στόμα πάντη
δεξιὸν ἀρχαίων ἦσθά τοι ἡμιθέων. [7.411]

*Die creatie van Thespis,
de spelen in het wilde woud,
die feestgezangen
heeft Aischylos verheven, vervolmaakt.
Geen fijn geciseleerde woorden
etste hij, maar verzen
als door een bergstroom overspoeld.
Hij innoveerde ook de enscenering.*

*Ach mond, in alles vaardig,
jij was nog een van
de halfgoden van weleer.*

Van de hand van Diodorus, vermoedelijk retor Diodoros van Sardes uit de 1ste eeuw n.C., is epigram 7.40 dat meer dan het vorige het karakter van een epitaaf heeft. Hierin wordt gealludeerd op de breuk tussen Aischylos en zijn vaderstad Athene. Een schending van de Eleusinische Mysteryën of zijn afkeer van de democratische hervormingen of het groeiende succes van Sofokles worden als redenen aangevoerd. Tussen 471 en 469 verbleef de dichter reeds een tijdlang aan het hof van Hiëro van Syracuse. Na 458 is hij terug op Sicilië, waar hij te Gela sterft in 456.

een hoog niveau heb gebracht, / trok jij weer omlaag." Aristophanes, *De kikkers – De wolken* (vert. M. d'Hane-Scheltema) Fibula-Van Dishoeck, Bussum, 1971.

⁵ "En dan is er nog Kratinos, die voor zijn werk / met applaus en gejuich overspoeld werd. / Hij doorstroomde de vlakte gelijk een rivier/en hij maakte die plat als zijn grappen. / Alle bomen ontwortelde hij, een rivaal / werd door hem van zijn voetstuk gestoten ..." Aristofanes, *Cavalerie – Vrede* (vert. Hein L. van Dolen) Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam, 1999. Het beeld werd opnieuw gebruikt door Horatius, die in *Carmina* 4.2.5-8 zijn waardering uitdrukt voor Pindaros.

Αἰσχύλον ἦδε λέγει ταφή λίθος ἐνθάδε κεῖσθαι
 τὸν μέγαν, οἰκέτης τῆλ' ἀπὸ Κεκροπίης,
 λευκὰ Γέλα Σικελοῖο παρ' ὕδατα. τίς φθόνος, αἰαῖ,
 Θησείδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει; [7.40]

*Deze grafsteen vertelt dat
 hier op Sicilië
 bij de witte wateren van Gela
 de grote Aischylos rust,
 ver van zijn vaderstad Athene.*

*Ach, wat een bittere afgunst
 koesteren Theseus' kinderen toch altijd
 tegen hun talentvolle zonen.*

4. Sofokles

Voor Athenes grootste treurspeldichter schreef Erykios van Kyzikos (ca. 40 v.C.) een enthousiast grafschrift. Het tot viermaal toe herhaalde □□□□, waarvan de eerste twee in anafoor, evoceert de perenniteit van de dichter. Met de klimop verwijst Erykios naar het eeuwig groen, dat gewijd was aan Dionysos en waarmee de tragische koren zich bekransden. Bijen golden in de Oudheid als gewijd aan de Muzen en o.m. dichters werden vaak bijen genoemd. In het geval van de Athener Sofokles wordt er verwezen naar de Hymettos, een berg in Attica, beroemd om zijn honing. De vreemde verwijzing 'ontstaan uit een rund' is een echo van de overtuiging dat bijen ontstonden uit krenge van runderen.⁶ Het komt me voor dat de vier elementen – het koor, de bijen/honing, de was, de zegekrans – een zich steeds herhalende cyclus oproepen, die het eeuwigheidskarakter van Sofokles' oeuvre symboliseert.

Αἰεὶ τοι λιπαρῶ ἐπὶ σήματι, διε Σοφόκλεις,
 σκηνίτης μαλακοῦς κισσοῦς ἄλοιτο πόδας,
 αἰεὶ τοι βούπαισι περιστάζοιτο μελίσσαις
 τύμβος, Ὑμηττεῖω λειβόμενος μέλιτι,
 ὡς ἂν τοι ρεῖη μὲν αἰὲ γάνος Ἀτθίδι δέλτω
 κηρός, ὑπὸ στεφάνοις δ' αἰὲν ἔχης πλοκάμους. [7.36]

⁶ Cf. o.m. Vergilius, *Georgica* 4.554-557: "En daar – een wonder, onverwacht en ongelofelijk, / vertoont zich; 't rottend vlees der koeielijven wemelt / van bijen, bruisende uit de doorboorde flanken./ Het groeit tot grote wolken, die dan in boomtop / neerslaan; er hangt een tros, waarvan de boomtak doorbuigt. Vergilius, *Het boerenbedrijf* (vert. Ida Gerhardt) Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam, 1994".

*Eeuwig zou kruipende klimop
met zachte voet moeten dansen
op je schitterend graf,
goddelijke Sofokles.
Eeuwig zou je tombe bedauwd moeten worden
door bijen – ontstaan uit een rund –
en druipen van Hymettos' honing.*

*Eeuwig zou er dan voor jou
een glans van was glijden
in je Attische schrijftafel.
Eeuwig zouden je lokken zich hullen
in zegekransen.*

In epigram 7.37 spreekt op het graf van Sofokles een sater tot de voorbijgangers. Dioskorides past dit procédé ook toe in een epitaaf voor Sositheos, een auteur van saterspelen uit de 3de eeuw v.C. (7.707). De sater verwijst naar de evolutie van de tragedie uit het saterspel. Dat gebeurde vermoedelijk in Fleious in het noordoosten van de Peloponnesos, waar Pratina het saterspel creëerde. In de beschrijving van de kledij van de sater speelt Dioskorides met de tegenstelling hout/goud-purper, waarin een metaforische betekenis meespeelt: Sofokles heeft uit het saterspel een werk van hoger niveau (tragedie) doen groeien. Ofwel wil Dioskorides de betekenis benadrukken van Sofokles als dichter van saterspelen⁷ en ziet hij een directe lijn tussen Pratina van Fleious en de Athener, die het saterspel op een hoger niveau bracht. In dat geval verwijzen *Antigone* en *Elektra* uit de slotverzen respectievelijk naar een tragedie en een saterspel van de auteur. Want volgens een antieke traditie riep Sofokles' *Elektra* kenmerken op van het saterspel - juist zoals Euripides' *Alkestis*. En dus zouden de twee namen symbool staan voor de twee genres waarin Sofokles uitblonk. In beide gevallen, tragedie en saterspel, bereikte de dichter het toppunt van zijn kunnen en van kunst.

Τύμβος ὃδ' ἔστ', ὄνθρωπε, Σοφοκλέος, ὃν παρὰ Μουσῶν
ἱρὴν παρθεσίην ἱερὸς ὦν ἔλαχον·
ὅς με τὸν ἐκ Φλιοῦντος, ἔτι τρίβολον πατέοντα,
πρίνινον ἐς χρύσειον σχῆμα μεθηρμόσατο
καὶ λεπτήν ἐνέδυσεν ἀλουργίδα· τοῦ δὲ θανόντος
εὐθετον ὀρχηστὴν τῆδ' ἀνέπαυσα πόδα. —
"Ὀλβιος, ὡς ἀγαθὴν ἔλαχεσ στάσιν· ἡ δ' ἐνὶ χερσὶ
κούριμος ἐκ ποίης ἦδε διδασκαλίας;" —

⁷ Voor deze interpretatie, cf. Maria Beatrice di Castri, *art.cit.*, p. 180-183.

Εἶτε σοὶ Ἀντιγόνην εἰπεῖν φίλον, οὐκ ἂν ἀμάρτοισ,
εἶτε καὶ Ἥλέκτραν· ἀμφοτέραι γὰρ ἄκρον. [7.37]

- *“Wandelaar, dit is Sofokles' graf,
dat ik, zijn heilige dienaar, ontving
van de Muzen als een heilig schrijn.
Hij nam me mee uit Fleious,
ik die gemaakt uit eikenhout,
het dorsblok nog bediende.
Hij maakte me tot een figuur van goud
en kleepte me met fijn purper.
Na zijn dood liet ik hier
mijn vaardige dansvoet tot rust komen.”*

- *“Zalig, wat een mooie plek heb je gekregen.
Maar, dat meisjesmasker met kort kapsel in
je handen, uit welk stuk komt het?”*

- *“Wil je daar Antigone in zien ofwel Elektra,
telkens zit je goed. Beide zijn de top.”*

5. Euripides

Epigram 7.50, waarin niets meer herinnert aan een grafscript, is gericht tot een dichter die in het spoor van Euripides een *Medeia* wil schrijven. Archimedes (of – volgens Beckby – Archimelos, die rond 225 v.C. wordt gesitueerd) waarschuwt de dichter voor het ogenschijnlijk effen en dus hoegenaamd niet eenvoudig pad van Euripides. Wie het aandurft zijn *Medeia* te retoucheren, is hoogmoedig. Hem wacht alleen de val. En vergetelheid.

Τὴν Εὐριπίδεω μὴτ' ἔρχεο μὴτ' ἐπιβάλλου
δύσβατον ἀνθρώποις οἶμον, ἀοιδοθέτα·
λείη μὲν γὰρ ἰδεῖν καὶ ἐπικροτος· ἦν δέ τις αὐτὴν
εἰσβαίνη, χαλεποῦ τρηχυτέρη σκόλοπος·
ἦν δὲ τὰ Μηδείης Αἰητίδος ἄκρα χαράξης,
ἀμνήμων κείση νέρθεν· ἔα στεφάνους. [7.50]

*Dichter, betreed het pad niet van Euripides.
Je moet het niet proberen,
voor mensen is het moeilijk te betreden.
Het ziet er effen uit,
goed aangestampt, maar*

*zet iemand daar zijn voet,
dan blijkt het ruwer dan ruig struikgewas.
Schuur je maar even het oppervlak
van Aietes' dochter Medeia:
je ligt er, men vergeet je.*

Handen af van zijn kransen!

Euripides bracht de laatste jaren van zijn leven door in Pella aan het hof van de Macedonische koning Archelaos. Het verhaal gaat dat hij daar aan zijn einde kwam toen hij na een souper bij de koning en een nachtelijk bezoekje aan een dienaar op wie hij verliefd was, verscheurd werd door honden, die een rivaal op hem had losgelaten.⁸ Adaios van Macedonië, een retor uit het begin van de 1ste eeuw, verwerpt die versie en beweert dat de oorzaak van zijn dood gewoonweg de oude dag was. En dat zijn graf niet zozeer in Arethusa te vinden is, dan wel in alle theaters waar Euripides' stukken nog worden opgevoerd. Paradox: zijn echte graf is eigenlijk de levendige bühne, waar de cothurnen weerklinken en de perenniteit van de dichter bewezen wordt.

Οὐ σε κυνῶν γένος εἶλ', Εὐριπίδη, οὐδὲ γυναικὸς
οἴστρος, τὸν σκοτίης Κύπριδος ἀλλότριον,
ἀλλ' Ἄιδης καὶ γῆρας· ὑπαὶ Μακέτῃ δ' Ἀρεθούσῃ
κεῖσαι ἑταιρείῃ τίμιος Ἀρχέλεω.
σὸν δ' οὐ τοῦτον ἐγὼ τίθεμαι τάφον, ἀλλὰ τὰ Βάκχου
βήματα καὶ σκηναὶς ἐμβάδ' ἐρειδομένας. [7.51]

*Euripides,
geen ras van honden nam jou weg,
geen hevig verlangen naar een vrouw
- van heimelijke lusten hield je niet.
Het waren Hades en de oude dag.
Nu rust je op de rand van Arethusa
in Macedonië, geëerd
door je vriend Archelaos.*

*Voor mij is dat je graf niet,
wel de bühnen van Bakchos,
de podia die buigen onder de cothurnen.*

⁸ Aulus Gellius, *Noctes Atticae* 15.20.9 : "Is, cum in Macedonia apud Archelaum regem esset utereturque eo rex familiariter, rediens nocte ab eius cena canibus a quodam aemulo inmissis dilaceratus est, et ex his vulneribus mors secuta est."

6. Aristofanes

In de *Anthologia Graeca* handelen slechts twee epigrammen over de komedieschrijver Aristofanes, een distichon van Diodoros (7.38) en onderstaand gedicht van Antipatros van Thessalonike. Deze laatste was een cliënt van Lucius Calpurnius Piso, een van de Pisones aan wie Horatius zijn *Ars Poetica* heeft opgedragen. Voor die Piso schreef overigens ook Antipatros meerdere epigrammen. De vermelding van Acharnai, een deme in Attika, verwijst naar *Acharniërs*, de oudst bewaarde komedie van Aristofanes..

Βίβλοι Ἀριστοφάνευσ, θεῖος πόνος, αἴσιν Ἀχαρνεὺς
 κισσοὺς ἐπὶ χλοερῆν πουλὺς ἔσεισε κόμην·
 ἦνιδ' ὅσον Διόνυσον ἔχει σελῖς, οἶα δὲ μῦθοι
 ἠχεῦσιν, φοβερῶν πληθόμενοι χαρίτων.
 ὦ καὶ θυμὸν ἄριστε καὶ Ἑλλάδος ἤθεσιν ἴσα,
 κωμικέ, καὶ στύξας ἄξια καὶ γελάσας. [9.186]

Aristofanes' geschriften:
werk van een god,
klimop van Acharnai spreidde er
de weelde van zijn groene lokken over.
Zie hoe de rollen Dionysos ademen,
hoe verhalen weerklinken vol
schrikwekkende schoonheid.

Dichter van komedies,
de adel van je geest is groot
en in de geest van Hellas
haat jij wat haat verdient,
spot jij met wat spot verdient.

7. Menandros

Ook aan Menandros, de belangrijkste vertegenwoordiger van de Nieuwe Komedie, zijn er (slechts) twee epigrammen gewijd, een epitaaf van de hand van dezelfde Diodoros (7.370), en een epigram van een anonieme dichter. De beelden in dit epigram zijn vrij stereotiep: bijen (als beeld van de dichter), de inspirerende Muzen en Gratiën, de roem van dichter én van zijn stad. Het beeld van de aangedragen honing doet ook denken aan wat Antipatros van Sidon in *A.G.* 16.305 schreef over Pindaros: “niet vergeefs vormde die bijenzwerm / een honingraat op jouw zachte lippen”. Het literair genre van de komedie wordt

gekaracteriseerd door een sfeer van geluk (εὐτυχίη– in tegenstelling tot de tragedie – en een prettige (στωμύλοϋ)taal.

Αὐταῖ σοι στομάτεσσιν ἀνηρείψαντο μέλισσαι
 ποικίλα Μουσάων ἄνθεα δρεψάμεναι·
 αὐταὶ καὶ Χάριτές σοι δωρήσαντο, Μένανδρε,
 στωμύλον εὐτυχίην δράμασιν ἐνθέμεναι.
 ζῶεις εἰς αἰῶνα· τὸ δὲ κλέος ἐστὶν Ἀθήναις
 ἐκ σέθεν οὐρανίων ἀπτόμενον νεφέων. [9.187]

*Bijen zelf puurden honing uit
 bonte Muzenbloemen, brachten
 die door de lucht naar jouw lippen.
 De Gratiën zelf, Menandros,
 bedachten jou met geschenken,
 legden in jouw stukken
 leuke woorden van geluk.*

*Jij leeft voor eeuwig,
 Athene's roem reikt
 tot in de hemelwolken
 dankzij jou.*

Naast de bekende en veel vertaalde erotische epigrammen en de graf- en wijgedichten bevat de *Anthologia Graeca* een paar honderd literaire epigrammen uit een periode die meer dan tien eeuwen beslaat. De kleine selectie die wij hier in vertaling brachten, mag aantonen dat dit minder bekende thema een licht werpt op de receptie van grote namen uit de Griekse toneelliteratuur. Bovendien blijkt dat er naast de obligate loftuitingen op de auteurs, ook aandacht wordt besteed aan vragen van literair-historische aard, zoals de genese van de tragedie. In elk geval reikt de *Anthologia Graeca* ons bij de toneelliteratuur aanvullende lectuur aan die vaak verrast.